

ПРОТОКОЛ

засідання журі II етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України
у 2016-2017 навчальному році
(заочний тур)

08 лютого 2017 р.

Секція: Археологія

№	ПІБ учасника	НВЗ, клас	Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження	Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела	Самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни	Повнота у розкритті теми, глибина аналізу літературних даних	Обґрунтованість поданих висновків, їх відповідність поставленим завданням та меті дослідження	Відповідність вимогам оформлення наукових робіт	Максимальна кількість балів (256)
1	Шульженко Софія Михайлівна	НВК «Ліцей із загальноосвітньою школою I-III ступенів» Костянтинівської міської ради, 10 клас	1,75	4	5,25	4	2	1,75	18,75
2	Кругова Інна Валеріївна	Білозерська загальноосвітня школа I-III ступенів № 18 Добропільської міської ради, 10 клас	2	3,5	5,25	3,5	1,75	1,75	17,75
3	Топчій Данііл Сергійович	Загальноосвітня школа I-III ступенів № 24 Бахмутської міської ради, 11 клас	1,25	3,5	5,25	3,5	1,75	1,75	17
4	Добрянський Маркіян Владиславович	Слов'янський педагогічний ліцей Слов'янської міської ради, 11 клас	1,75	3,5	5,25	3,5	1,25	1,75	17

5	Меньших Олена Володимирівна	Комунальний заклад «Маріупольський НВК «Ліцей - школа» № 14» Маріупольської міської ради, 11 клас	2,5	4,5	6,75	4,5	2,5	2,25	23
6	Потапова Лоліта Віталіївна	ОЗШ «Юний дослідник», загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 4 Слов'янської міської ради, 10 клас	2	4	6	4,5	2,25	1,75	20,5

Голова журі: Коробка В.М., кандидат історичних наук, доцент _____

Члени журі:

Новікова С.В., кандидат історичних наук, доцент _____

Забавін В.О., старший викладач _____

Секретар журі: Барецька О.О. _____

РЕЦЕНЗІЯ
на науково-дослідницьку роботу

Відділення: історія

Секція: археологія

Автор роботи: Добрянський Маркіян Владиславович, учень 11 класу Слов'янського педагогічного ліцею Слов'янської міської ради Донецької області.

Тема роботи: «Археологічний комплекс «Сидоровське городище» як пам'ятка хазарської доби».

Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження. М. Добрянський висунув на підтвердження актуальності своєї роботи не дуже переконливі аргументи. Сутність наукової проблеми з'ясовано поверхово. Не зайвим було б, поміж іншим, зазначити величезне значення хазарського чинника в становленні Київської держави (Русі-України) та міф про хазарське походження українського козацтва. Неприйнятним є те, що розділ 2 – «Сидоровське городище як археологічна пам'ятка доби Хазарського каганату» – фактично відтворює тему роботи. Сформульовані наукові завдання звужені, виглядають менше норми. Не відповідає вимогам відсутність у вступі наукових положень (фактів), запропонованих учасником конкурсу особисто.

Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела. Наукове дослідження в основному ясне для сприйняття та розуміння. Тимчасом, в описі фактів, явищ та процесів М. Добрянський йде слід у слід за статтями, науковими звітами та монографіями, присвяченими досліджуваній проблемі.

Самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни. Спостерігається наявність обмежених елементів наукової новизни. Утім, наукові здобутки учнівської роботи мають первинний, зародковий характер. Заради справедливості, роботу слід кваліфікувати як реферат – доповідь, написану переважно на основі простого відтворення відомих джерел.

Повнота у розкритті теми, глибина аналізу літературних даних. Тема розкрита неповно. Попри зобов'язання в сформульованих наукових завданнях, учень певну увагу приділив розгляду релігійного чинника у житті «сидорівців». Загалом, зосереджуючись на свідченнях наявності вірних-магометан, М. Добрянський залишив поза увагою факти на підтвердження наукові гіпотези про те, що Сидоровське городище було культурно-ідеологічним центром та певне поширення серед тамтешнього населення інших монотеїстичних вірувань, зокрема християнства (В. Міхеєв).

Обґрунтованість поданих висновків, їх відповідальність поставленим завданням та меті дослідження. Висновки за підрозділами або відсутні, або мінімальні (символічні) й не несуть узагальнень й умовиводів, які були б повноцінним логічним наслідком розгляду фактичного матеріалу. У загальному підсумку лише частково, незначною мірою, спостерігається відповідність поставленим меті та завданням. Учні не вдалося розв'язати задекларовані наукові завдання. Так, ніде не простежується обіцяна у вступі систематизація наукових джерел. Визначаючи у підсумках головні напрямки господарської діяльності мешканців городища, учасник конкурсу обмежився лише гончарним виробництвом.

Відповідність вимогам оформлення наукових робіт. Учнівська науково-дослідницька робота лише певною мірою відповідає встановленим вимогам. Недбало використана додаткова частина. Додатки оформлені вкрай незадовільно, в основному тексті не міститься посилань на них. Науково-довідковий апарат містить окремі похибки. У додатковій частині

містяться деякі світлини, які не відображають нічого наукового, крім власних уподобань учня.

Загальні висновки та рекомендації. Попри недоліки, завдяки пошуковим зусиллям учня робота може бути рекомендована до участі у II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України 2017 р.

Рецензент:

Доцент кафедри історичних дисциплін МДТУ
Коробка Вадим Миколайович

РЕЦЕНЗІЯ

на науково-дослідницьку роботу

Відділення суспільно-гуманітарного профілю

Секція «Археологія»

Автор роботи: Кругова Інна Валеріївна, учениця 10 класу Білозерської ЗОШ І – III ступенів № 18 Добропільської міської ради Донецької області

Тема роботи «Старожитності Добропільського району. Археологічні пам'ятки краю: поховання, речі побуту»

Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження: актуальність теми та її обґрунтування не викликають зауважень.

Мета та наукові завдання відображають головні аспекти предмету розгляду

Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела:

викладення матеріалу в основному послідовне та логічне, але наведені у тексті роботи матеріали не знайшли належного узагальнюючого аналізу у висновках до кожного розділу роботи та у загальних висновках.

Самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни: робота має достатньо самостійний характер, судження недостатньо оригінальні. У роботі присутній певний елемент наукової новизни – спроба проаналізувати та систематизувати результати археологічних досліджень у Добропільському районі.

Повнота у розкритті теми, глибина аналізу літературних даних: тема в цілому розкрита.

Обґрунтованість поданих висновків, їх відповідальність поставленим завданням та меті дослідження: загальні висновки лише частково відповідають поставленим меті та завданням дослідження, не показують наукової новизни дослідження.

Відповідність вимогам оформлення наукових робіт: текст роботи частково відповідає вимогам, є зауваження до структури плану роботи, оформлення вступу, списку використаних джерел та літератури, посилань.

Загальні висновки та рекомендації:

- структура вступу не відповідає основним вимогам: відсутні історіографічний та джерелознавчий аналіз, невірно визначені об'єкт та предмет дослідження, недостатньо повно визначені наукові завдання;
- непропорційно структуровані розділи роботи: розділ 1 дуже малий за обсягом (фактично – 1 сторінка), розділ 2 поділений на підрозділи, з яких підрозділ 2.1 теж за обсягом має лише 1 сторінку;
- нечітко і невірно визначені об'єкт та предмет дослідження;
- список літератури за обсягом дуже невеликий (всього 6 позицій), є зауваження до оформлення всіх позицій списку;
- у тексті роботи недостатньо посилань на використані джерела та літературу;

- підрозділ 2.2 перевантажений викладом фактичного матеріалу без його належного аналізу;
- відсутні змістовні висновки до розділів;
- загальні висновки майже не відображають визначені автором дослідницькі завдання і за обсягом є недостатніми;
- автору треба було більш ретельно ознайомитися з сучасними науковими роботами, присвяченими цій тематиці;
- додатки оформлені не зовсім правильно, не були вказані посилання на джерела, з яких автор взяв ілюстрації, наприклад, додаток 3 – зі статті Полідович Ю.Б., Кравченко Е.С., Підобід В.А., Усачук А.М., Циміданов В.В. Дослідження курганів групи Попов Яр 2 на Донеччині // Археологічні дослідження в Україні 2011. - Інститут археології НАН України, 2012. – С.215-217.

Отже, робота частково відповідає основним вимогам і може бути допущена до участі в конкурсі з рекомендацією виправити недоліки.

Рецензент:

к.і.н., доц. кафедри історичних дисциплін

МДУ Новікова Світлана Віталівна
(вчене звання, прізвище, ім'я по батькові)

(підпис)

Рецензія

на науково-дослідну роботу «Семантика графічних зображень ямних стел Північного Причорномор'я»

учениці 11-Б класу комунального
закладу «Маріупольський
навчально-виховний комплекс
«Ліцей-школа №14»

Меньших Олени Володимирівни

Робота Меньших Олени присвячена актуальній темі дослідження, що аргументовано доведено у вступі, в якому містяться всі необхідні структурні елементи наукової роботи – чітко визначені мета і завдання, предмет, об'єкт дослідження, географічні та хронологічні межі, наукова новизна та практичне значення, подано стислий історіографічний огляд та характеристику методологічної основи, зазначені основні джерела.

Учениця здійснила важливу роботу з пошуку та обробки інформації, ретельний аналіз фактів, подій та явищ. Аргументація є значною та послідовною. Для розкриття обраної теми автором крім літератури використана значна джерельна база, що складається з опублікованих матеріалів розкопок. До переваг роботи також можна віднести численні графічні додатки. Основна частина роботи містить дуже багато цікавих відомостей з проблематики теми дослідження.

Структура дослідження побудована за принципом від загального до часткового. У розділі I авторкою охарактеризовано історіографію та джерельну базу дослідження. У розділі II наведено загальну характеристику та походження стел ямної культури. Розділ III присвячено розгляду взаємозв'язків історичних культур та основних рис притаманних графіці періоду неоліту і ранньої бронзи. У розділі IV ученицею зроблено спробу

реконструювати світогляд носіїв ямної культури за матеріалами неолітичних стел.

Висновки авторки добре аргументовані й обґрунтовані в рамках обраної теми. Список джерел та використаної наукової літератури значний, що свідчить про плідну роботу автора над науковим дослідженням.

У роботі наявні певні недоліки (орфографічні та пунктуаційні), в тому числі в оформленні науково-довідкового апарату та його структуруванні. Але в цілому названі недоліки не знижують загальний рівень наукового дослідження, робота відповідає вимогам до наукового дослідження і рекомендується до участі у II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

Рецензент:

ст. викладач кафедри
історичних дисциплін МДУ

В.О. Забавін

Рецензія
на науково-дослідну роботу «Повсякденне життя поселень
салтово-маяцької археологічної культури (на матеріалі пам'яток
Слов'янського району)»

учениці 10 класу Слов'янської
ЗОШ I-III ступенів №4, слухачки
очно-заочної школи здібної
учнівської молоді «Юний
дослідник» Донецького відділення
МАН України

Потапової Лоліти Віталіївни

Робота Потапової Лоліти присвячена актуальній темі дослідження, що аргументовано доведено у вступі, в якому містяться всі необхідні структурні елементи наукової роботи – чітко визначені мета і завдання, предмет, об'єкт дослідження, географічні та хронологічні межі, наукова новизна та практичне значення, подано стислий історіографічний огляд та характеристику методологічної основи, зазначені основні джерела.

Учениця здійснила важливу роботу для досягнення мети дослідження – дослідити повсякденне життя населення салтово-маяцької культури за матеріалами археологічних пам'яток. Для досягнення мети були вирішені наступні завдання: проаналізовано наявний комплекс фахової історичної літератури стосовно історії Хазарського каганату та салтово-маяцької культури; зроблена спроба систематизувати й узагальнити наявні фактографічні знання про матеріальний та духовний світ населення салтово-маяцької археологічної культури; зроблено порівняльний аналіз та виявити типові для салтово-маяцького населення риси побуту та світогляду; зроблено спробу реконструювати та охарактеризувати повсякденне життя Сидорівського городища.

Для розкриття обраної теми автором крім літератури використана значна джерельна база, що складається з опублікованих матеріалів. Аргументація є значною та послідовною. До переваг роботи також можна віднести численні графічні додатки.

Але у роботі наявні певні недоліки (орфографічні та пунктуаційні), в тому числі в оформленні науково-довідкового апарату та його структуруванні. У значної частини тексту дослідження відсутні посилання на конкретні сторінки в роботах, зазначених у списку використаних джерел (вперше посилання на конкретну сторінку у роботі з'являється на с. 25). Розділ другий фактично являє собою компіляцію двох публікацій (позиції 6 і 7 у загальному Списку). Після першого та другого розділів відсутні добре аргументовані й обґрунтовані висновки авторки в рамках обраної теми. Графічні додатки не містять посилань на конкретні джерела.

В цілому названі недоліки не значно знижують загальний рівень наукового дослідження, робота відповідає вимогам до наукового дослідження і рекомендується до участі у II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

Рецензент:

ст. викладач кафедри
історичних дисциплін МДУ

В.О. Забавін

РЕЦЕНЗІЯ
на науково-дослідницьку роботу

Відділення: історія

Секція: археологія

Автор роботи: Топчій Даниїл Сергійович, учень 11 класу ЗОШ І – ІІІ ст. № 24 Бахмутської міської ради Донецької області

Тема роботи: «Археологічні дослідження В.О. Городцова в Придонців'ї на початку ХХ ст.»

Аргументованість вибору теми дослідження, чіткість постановки проблеми, мети та завдань дослідження. Д. Топчій висунув на підтвердження актуальності своєї роботи не дуже переконливі аргументи. Сутність наукової проблеми з'ясовано поверхово. Брак ясності спостерігається у визначенні об'єкту та предмету роботи. Учень не надав значення розумінню об'єкта як процесу або явища, що породжує проблемну ситуацію, обрану для дослідження, а предмет дослідження міститься в межах об'єкта. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього мала бути спрямована основна увага учня, оскільки предмет дослідження визначає тему (назву) роботи. Не відповідає вимогам відсутність наукових положень (фактів), запропонованих учасником конкурсу особисто. Сформульоване практичне значення дослідження неадекватно завищене. У кращому випадку роботу можна використовувати в середовищі учнівської молоді з метою популяризації самим учнем знань з археології.

Вміння чітко і ясно викладати свої думки, критично осмислювати використані джерела. Наукове дослідження в основному ясне для сприйняття та розуміння. Тимчасом, в описі фактів, явищ та процесів Д. Топчій йде слід у слід за монографіями, статтями та науковими звітами, присвяченими досліджуваній проблемі. Хибно прислужився учневі запозичений з російської наукової літератури анахронічний звичай віднесення Катеринославської, Київської, Харківської до «південних губерній Росії», який не відповідає дійсності та сучасному розумінню історико-географічних реалій.

Самостійність, оригінальність і доказовість суджень, наявність елементів наукової новизни. Спостерігається наявність обмежених елементів наукової новизни. Утім, наукові здобутки учнівської роботи мають первинний, зародковий характер. Заради справедливості, роботу слід кваліфікувати як реферат – доповідь, написану на основі простого відтворення відомих історіографо-археологічних джерел.

Повнота у розкритті теми, глибина аналізу літературних даних. Тема розкрита неповно. Учень не звернув увагу на важливий науковий факт – одне з перших оприлюднень відкриття видатним археологом поховань епохи бронзи, здійснених в ямах, катакомбах, зрубках та насипах. Задекларувавши дослідження В.О. Городцова в Придонців'ї на початку ХХ ст. Д. Топчій без достатньої аргументації в другому розділі висуває на перший план пошуки археологом пам'яток минулого лише на Донеччині. Загалом, учаснику конкурсу було б доцільніше зосередитися на найбільших наукових здобутках В. Городцова у вивченні людського культурно-історичного буття тільки бронзової доби.

Обґрунтованість поданих висновків, їх відповідальність поставленим завданням та меті дослідження. Висновки за підрозділами або відсутні, або мінімальні (символічні) й не несуть узагальнень й умовиводів, які були б повноцінним логічним наслідком розгляду фактичного матеріалу. У загальному підсумку лише частково, незначною мірою, спостерігається відповідність поставленим меті та завданням. Переважна частина тверджень у загальних висновках не підтверджується фактологією у розділах.

Відповідність вимогам оформлення наукових робіт. Учнівська науково-дослідницька робота лише певною мірою відповідає встановленим вимогам. Недбало використана додаткова частина. Роботі потрібен перелік скорочень, або їх розшифрування, яке наводиться в тексті при першому згадуванні. На додатки Б, В, Д в основному тексті не міститься посилань. Окремі похибки містить науково-довідковий апарат.

Загальні висновки та рекомендації. Попри недоліки, завдяки пошуковим зусиллям учня робота може бути рекомендована до участі у II (обласному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України 2017 р.

Рецензент:

Доцент кафедри історичних дисциплін МДГУ
Коробка Вадим Миколайович

Рецензія
на науково-дослідну роботу
«Традиції житлобудування зрубних племен Донбасу»

учениці 10 класу

НВК «Ліцей із ЗШ I-III ступенів»

Костянтинівської міської ради

Донецької області

Шульженко Софії Михайлівни

Робота Шульженко Софії присвячена актуальній і цікавій темі дослідження - традиції житлобудування зрубних племен Донбасу, однак аргументовано актуальність у вступі не доведено. У вступі містяться не всі необхідні структурні елементи наукової роботи - відсутні наукова новизна, практичне значення, характеристика методологічної основи та завдання дослідження. Чітко не визначені географічні межі, хронологічні межі розмиті і неконкретні.

Так, до заявлених в назві роботи археологічних пам'яток Донбасу авторка некоректно відносить поселення зрубної культури, які територіально не співпадають: Роздольне (Приазовська височина), Широка балка, Безіменне (Приазовська низовина), Лівенцівка (Нижній Дон). Згідно з датами, вказаними авторкою в хронологічних межах дослідження, зрубна культура зникає у XIII ст. до н.е. Однак уже в першому розділі (с. 15) йдеться про поселення з датами в діапазоні XII – IX ст. до н.е.

Учениця здійснила важливу роботу для досягнення мети дослідження – виявити локальні особливості в традиціях житлобудування у зрубних племен лісостепу і степу. Для досягнення мети були окремо розглянуті окремо традиції житлобудування лісостепу та традиції житлобудування степу. Для розкриття обраної теми авторкою крім літератури використана значна джерельна база, що складається з опублікованих матеріалів. Аргументація є

значною та послідовною. До переваг роботи також можна віднести численні графічні додатки.

Але у роботі наявні певні недоліки (стилістичні, орфографічні та пунктуаційні), в тому числі в оформленні науково-довідкового апарату та його структуруванні. Після першого та другого розділів відсутні самостійні добре аргументовані й обґрунтовані висновки авторки в рамках обраної теми. Спостерігається певна неузгодженість, посилань, зазначених в тексті з конкретними позиціями в загальному списку використаних джерел та літератури. Так, наприклад, на с. 9 авторка посилається на с. 127 (посилання [21, с 127]), хоча у списку ця публікація розміщена на с. 16-29; або посилання робляться некоректно (в тексті йдеться про Е.С. Шарафутдінову, В.М. Горбова та В.О. Ромашка, але посилання – на роботу В.В. Отроценка (позиція 15 у загальному Списку)).

Робота носить компілятивний характер, не зважаючи на названі недоліки, в цілому відповідає вимогам до наукового дослідження і рекомендується до участі у II етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України.

Рецензент:

ст. викладач кафедри
історичних дисциплін МДУ

34

В.О. Забавін